

'Agenda Merkel'

Hervormingsgezinde Merkel voert tweefrontenstrijd

Achtergrond - 4 november 2003

Wordt 'Kohls meisje' nu 'Maggie Merkel'? Enkele dagen voordat, regering en oppositie in de *Vermittlungsausschuß* van de Bondsdag zullen onderhandelen over de hervormingsplannen van de regering, kiezen SPD en Groenen zware wapens om de frontvrouw van CDU en CSU, Angela Merkel, in het nauw te drijven.

Volgens Olaf Scholz, secretaris-generaal van de SPD, is het "extremisme van Thatchersche standpunten" die Merkel volgens haar tegenstanders inneemt, geen voorbeeld voor Duitsland en heeft deze politiek tot het bankroet van Engeland geleid. En Bondskanselier Schröder schrijft zelfs, dat Merkel de Duitse *Sozialstaat* door "Victoriaanse armenzorg" wil vervangen.

Toch is de aangevallene er gelaten onder. "Ik vind het belangrijk, dat ik ik ben", zegt ze alleen maar. Angela Merkel: ambitieus, tactisch, berekenend, altijd ietwat stug en met een hang naar verveling. Desondanks is Merkel tegenwoordig de politica die zich het meest profileert en ook de machtigste christen-democrate in Duitsland. Hoe lang dat nog zo blijft, zal over enkele weken duidelijk worden.

Oost-Duits succesverhaal

Angela Merkel is in de eerste plaats een Oost-Duits succesverhaal. Van plaatsvervangend regeringswoordvoerder van de laatste, democratisch gekozen DDR-regering schopte ze het tot partij- en fractievoorzitter van de CDU. De concurrentie in de eigen gelederen ten spijt, ontwikkelde zij zich de afgelopen weken tot degene die de meeste kans maakt de kanselierskandidaat van de CDU/CSU voor de bondsdagverkiezingen in 2006 te worden.

Dapper liet zij zich in 1990, politiek onervaren als zij was, door Helmut Kohl tot minister benoemen, in eerste instantie voor Vrouwen- en Familiezaken, later voor Milieu. Toen haar partij zich in 2000 door de [Spendenaffäre](#) in een vrije val bevond, heeft zij met een brief in de *Frankfurter Allgemeine Zeitung* diezelfde Kohl laten vallen als een baksteen. Uiteindelijk liet zij in 2002 op het laatste moment de Beierse minister-president en voorzitter van de zusterpartij CSU, voorgaan als kanselierskandidaat. Stoiber verloor de verkiezingen en Merkels macht groeide. Terwijl de 'alpenvorst' zich naar München terugtrok, eiste Merkel van haar partij een sterke rol in de oppositie, waarin slechts één hand de teugels

vasthoudt. Zo werd ze, terwijl ze al partijvoorzitter was, ook nog fractievoorzitter.

Quo vadis, Deutschland?

Haar [toespraak van 1 oktober](#) op de binnenplaats van het Deutsches Historisches Museum in Berlijn, moet haar nu tot onvoorwaardelijke woordvoerder van haar partij maken. "Mevrouw Merkel durft!", jubelt weekblad *Die Zeit*, en ziet Merkels aanspraak op meer macht "voor het eerst uitgebreid gefundeerd." Radicaal hervormend heeft Merkel zich op de voorgrond geplaatst. Wat zij ambieert is een tweede, nu inhoudelijke revolutie binnen de partij, na de val van Kohl.

Merkel stelde zich achter het hervormingsplan voor de gezondheidszorg, dat de CDU/CSU commissie rondom de voormalig bondspresident Roman Herzog (CSU) had voorgesteld. Daarin worden uniforme tarieven in de ziekteverzekering per persoon, in plaats van inkomensafhankelijke bijdragen, geëist. De sociale compensatie zou de overheid dan uit belastinggelden moeten betalen. Heftige tegenstand was direct te horen van de werknemervleugel van de partij. Maar Merkel ging nog verder. Ze wil het belastingplan van financieel deskundige Friedrich Merz ondersteunen: drie algemeen geldende belastingtarieven zonder uitzonderingsregelingen, een begintarief van 12 procent, het topbelastingtarief van 36 procent vanaf een inkomen van 40.000 euro en een algemeen geldende belastingvrije voet van 8.000 euro per gezinslid. Ook de kortingen op subsidie, die de ministers-presidenten van Noordrijn-Westfalen, Peer Steinbrück (SPD), en Hessen, Roland Koch (CDU), hebben bedacht, wil Merkel ondersteunen.

Een 'Agenda Merkel' tegen het hervormingsplan [Agenda 2010](#) van bondskanselier Schröder? In ieder geval laat Merkel zien wie de baas is in huize CDU. Al haar tegenstanders, Roland Koch en Friedrich Merz voorop, zijn deel van de puzzel, die uiteindelijk het beeld van een nieuwe, door de CDU geleide, bondsregering moet vormen. De stukjes worden echter door één persoon gelegd: Angela Merkel.

Weerstand uit het zuiden

Maar tegenspoed dreigt uit het zuiden. In München wil CSU-voorzitter Stoiber de hervormingsijver van zijn collega's niet accepteren. Stoiber wil zijn macht in het land behouden, die hij onlangs op indrukwekkende wijze bij de Beierse deelstaatverkiezingen heeft getoond. Deze permanente meerderheid van de CSU is immers toch het resultaat van de balans tussen een sociaal geëngageerde en een economievriendelijke politiek. Sociaal worden Merkels plannen maar door weinig CSU-politici gevonden. De Beierse tegenstand gaat verder dan kritiek op details. Het gaat om iets fundamenteels. Mag een hervorming van de *Sozialstaat* ertoe leiden, dat aan het principe van de sociale verzekering, waarin de sterken

de lasten voor de zwakkeren meedragen, wordt getoond? Zeer handig maakt Stoiber gebruik van zijn reputatie beschermheer van de 'kleine man' te zijn, en zoekt daarvoor zelfs overeenstemming met de voorzitter van de Deutsche Gewerkschaftsbund, Michael Sommer.

Zo voert Merkel een strijd aan twee fronten. In Berlijn moet zij zich met haar voorstellen scherp van de regeringscoalitie onderscheiden. Maar, om haar plannen door te zetten heeft ze de Bondsraad nodig, waarin de christen-democraten de meerderheid hebben. Op 1 december komt de CDU in Leipzig bijeen voor haar partijcongres. Dan zal duidelijk worden of er een compromis mogelijk is tussen de sociaal geëngageerde politici in de partij en hun medestanders uit München aan de ene kant, en aan de andere kant de economen, die nu zo heftig vaart zetten achter de reorganisatie van het systeem.

En Merkel? Met haar toespraak koos zij positie. Zij staat voor de verandering van het systeem. De wind van haar tegenstanders waait haar in het gezicht en ook Merkels toon wordt scherper tegen diegenen "die mit boshafte Argumenten die Leute verunsichern". Blijft Merkel standvastig? Er ging al een keer eerder een storm door de partij, die haar stoel aan het wankelen bracht. Uiteindelijk viel Helmut Kohl - en Merkel was partijvoorzitter.

vertaling: Diana van den Broek

Karsten Polke Majewski is free-lance journalist in Bielefeld en schrijft onder meer voor *Die Zeit*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung* en *Financial Times Deutschland*. In 2000 was Polke Majewski in het kader van het Journalistenstipendium Duitsland-Nederland te gast bij *Trouw*.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/2344/agenda-merkel>